

Språkplan for flerspråklige barn i Jentoftsletta barnehage

Mangfold og gjensidig respekt

Barnehagen skal fremme respekt for menneskeverdet ved å synliggjøre, verdsette og fremme mangfold og gjensidig respekt. Barna skal få oppleve at det finnes mange måter å tenke, handle og leve på. Samtidig skal barnehagen gi felles erfaringer og synliggjøre verdien av fellesskap. Barnehagen skal vise hvordan alle kan lære av hverandre og fremme barnas nysgjerrighet og undring over likheter og forskjeller. Barnehagen skal bidra til at alle barn føler seg sett og anerkjent for den de er, og synliggjøre den enkeltes plass og verdi i fellesskapet.

Barnehagen skal bruke mangfold som en ressurs i det pedagogiske arbeidet og støtte, styrke og følge opp barna ut fra deres egne kulturelle og individuelle forutsetninger. Barnehagen skal synliggjøre variasjoner i verdier, religion og livssyn. Det skal være plass for en åndelig dimensjon i barnehagen som må brukes som utgangspunkt for dialog og respekt for mangfold.

Barnehagen skal legge til rette for kulturmøter, gi rom for barnas egen kulturskaping og bidra til at alle barn kan få oppleve glede og mestring i sosiale og kulturelle fellesskap. Barnehagen skal by på varierte impulser, opplevelser og erfaringer og omfatte lokale, nasjonale og internasjonale perspektiver. Barnehagen skal synliggjøre samisk kultur og bidra til at barna kan utvikle respekt og fellesskapsfølelse for det samiske mangfoldet. Barnehagen skal synliggjøre et mangfold i familieformer og sørge for at alle barn får sin familie speilet i barnehagen.

(Rammeplan for barnehagen 2017)

Planens formål

I Jentoftsletta barnehage har vi familier med ulike bakgrunner når det gjelder språk og kulturer.

Denne planen skal være et redskap til å utvikle og etablere et godt tilbud slik at flerspråklige familier med barn skal oppleve å bli tatt godt imot hos oss, at barna kan knytte vennskap og gode relasjoner til andre barn og voksne, samt å leke og lære i et trygt fellesskap.

Det er viktig å huske at forskjellene blant de flerspråklige barna er like store som hos barn flest.

Barn er barn uansett språk, opprinnelse eller religion, og det er viktig at det ikke blir et skille som skaper et vi og de andre. Det er derfor viktig at personalet i barnehagen har kompetanse som sørger for at alle barna opplever seg selv som en ressurs i barnegruppen. Barnehagens personale må praktisere holdninger som gjør at foreldre og barn blir møtt med respekt og likeverdighet.

Personalet i barnehagen skal ved hjelp av denne planen sette seg inn i Bodø kommunes og Jentoftsletta barnehages rutiner i møte med flerspråklige barn. Personalet skal vite hvordan vi gjennomfører foreldresamtaler, legger til rette for god språkutvikling i hverdagen og hvilket materiell vi har i barnehagen.

Innhold

Planens formål	2
Begrepsavklaring.....	4
Tospråklig.....	4
Flerspråklige barn	4
Minoritetsspråklige barn.....	4
Samiske språk.....	4
Nasjonale minoriteter.....	4
Teori om språk	5
Språkets innhold, bruk og form	5
Å lære seg et nytt språk tar tid:	5
Hvorfor er morsmål viktig	6
Kompetanseheving i Jentoftsletta barnehage	6
Kartleggingsverktøy personalet i Jentoftsletta barnehage bruker	6
Foreldresamtaler.....	7
Materiell vi bruker i Jentoftsletta barnehage	8
Plan for Jentoftsletta barnehage	8
Tiltak i hverdagsituasjoner	9
Tiltak i tilrettelagte lærings situasjoner	9
Tiltak i tilrettelagte lekesituasjoner	9
Kjennetegn på god praksis i lek med fokus på språkutvikling	10
Barna:.....	10
Personalet:	10
Forventninger til personalet i Jentoftsletta barnehage:.....	10
Overgang til skolen	11
Faglitteratur, tips og ideer til arbeidet.....	12

Begrepsavklaring

Her kommer en definisjon på ulike begrep slik at vi som jobber i Jentoftsletta barnehage bruker de riktig.

Tospråklig

Tospråklig betegner en person som behersker to språk. I dette kan det ligge at et barn har lært et morsmål og skal, eller har lært seg norsk. Begrepet omfatter også familietospråklige barn, det vil si at den ene forelderen har norsk som morsmål, mens den andre har et annet morsmål. Også adopterte barn kan være tospråklige. I slike tilfeller vil foreldre ha et språk som barnet skal lære seg, mens barnets morsmål vil kunne være et annet. Barnet kan ha parallell utvikling av morsmål-norsk (barn født i Norge) Gruppen tospråklige barn er altså ikke ensartet.

Flerspråklige barn

De aller fleste mennesker i verden er flerspråklige. Flerspråklige er et positivt begrep om det å beherske og lære seg flere språk. Det dreier seg om alt fra personer som har norsk som førstespråk og som har lært seg et eller flere språk i tillegg, til personer har lært seg ett eller flere språk før de har lært seg norsk. Begrepet signaliserer at språkmangfold er positivt.

Flerspråklige er ikke et fast begrep, noen barn er i startfasen av å lære norsk, mens andre barn kan både norsk og andre språk når de starter hos oss i barnehagen. Arbeidet med å lære norsk i barnehagen for flerspråklige barn må tilpasses det enkelte barn.

Minoritetsspråklige barn

Begrepet betegner barn der begge foreldre har et annet morsmål enn norsk. Begrepet brukes i offentlige dokumenter og lover som gir føringer til i barnehagene.

Samiske språk

I Jentoftsletta barnehage har vi et lulesamisk språktilbud for samiske barn. Dette går ut på at barna skal få tilgang på lulesamisk i hverdagen og at det blir en arena hvor de får mulighet til å være sammen i hverdagen for å ivareta språk, kultur, identitet og samhold. Vi har samiskspråklige personale i barnehagen som bevisst bruker språket sammen med de samiske barna. Disse barna samles også jevnlig i gruppen Giella.

Giella er det lulesamiske ordet for språk. Barnehagen har egne planer for Giella. De finner du på N området.

Nasjonale minoriteter

Norge har fem nasjonale minoriteter. Disse er jødene, kvenene/norskfinnene, rom, romanifolket/tatere og skogfinnene .

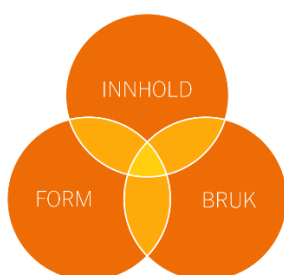
Informasjonsmateriell og forslag til pedagogisk opplegg for denne gruppen barn er tilgjengelig på Udir - <http://www.udir.no/Spesielt-for/Nasjonale-minoriteter/>

Teori om språk

Sentralt i arbeidet med språkutvikling er arbeid med ord og begreper. Varierte og rike erfaringer i naturlige sammenhenger er den beste forutsetningen for god begrepsinnlæring. Det vil si i alle hverdags situasjonene i barnehagen.

Språkets innhold, bruk og form

Det er vanlig å dele språket inn i tre ulike komponenter, innhold, bruk og form. Sammen er disse tre delene viktige i kommunikasjonen mellom mennesker. Som figuren viser, henger de tett sammen og er til dels overlappende.

- **Innhold:** Betydningen eller meningsinnholdet i ord og setninger
- **Bruk:** Bruk og tolking av språk i en sosial kontekst
- **Form:** Uttale og grammatiske prinsipper

Hentet fra: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/stottemateriell-til-rammeplanen/sprak-i-barnehagen--mye-mer-enn-bare-prat/3.-spraktilegnelse/>

Ser vi dette i sammenheng med TRAS som vi bruker i Jentoftsletta barnehage, vil det Røde området i TRAS (Språkforståelse og Språklig bevissthet) være **innholdet**. De blå områdene i TRAS (Samspill, Kommunikasjon og Oppmerksomhet) er **bruk**. Og de grønne områdene i TRAS (Uttale, Ordproduksjon og Setningsproduksjon) er **form**. (TRAS s.10)

Å lære seg et nytt språk tar tid:

Lære hverdagspråk tar 1-2 år	Lære fagspråk tar 5-7 år
Ansikt til ansikt – samtaler	Begrenset interaksjon
Her og nå situasjoner	Mer abstrakt
Frekvente ord	Lavfrekvente ord
Enkel setningsstruktur	Kompleks setningsstruktur
Kontekstavhengig	Mindre kontekstuell
Feil godtas	Mindre toleranse for feil

Andrespråkutvikling kan ofte ha en ikke-verbal periode. Barna kan ha perioder med telegramspråk, overfører trekk fra morsmålet til sin bruk av norsk, de kan forenkle/utelate når de uttaler ord og setninger, og de kan ha uforutsigbare utviklingssteg.

Mange flerspråklige barn snakker tilsynelatende godt norsk, det vil si at de har en grei norsk uttale og de behersker barnehagens hverdags situasjoner godt.

I Jentoftsletta barnehage sjekker vi barnas ord- og begrepsforrådet. Dette kan for eksempel sjekkes ut ved å bruke lesestopp og samtale om det vi har lest i boka når vi leser, stille spørsmål til innholdet i ulike fortellinger, sanger og vers. Her bruker vi Tras håndboka som hjelp.

Hvorfor er morsmål viktig

Et godt utviklet morsmål er viktig for innlæring av barnets andrespråk, det vil si norsk som de skal bruke her i barnehagen.

Morsmål er viktig for barnets utvikling av egen identitet, deltagelse i sin familie og for å kunne uttrykke og utfolde seg. Personalet skal veilede foreldrene i at et godt utviklet morsmål er et godt grunnlag for å lære et andrespråk.

Internasjonal forskning sier at foreldre skal bruke sitt språk/det språk de kan best i samspill med sine egne barn. Foreldrenes eget hjertespråk er det språket de kan synges på, fortelle eventyr og historier med og bruke riktig og aktivt med sine barn.

Husk at språk vi i Norge definerer som «minoritetsspråk», for eksempel spansk eller arabisk, globalt sett er verdensspråk. Norsk er derimot et «minoritetsspråk» i verdenssammenheng!

Kompetanseheving i Jentoftsletta barnehage

Vi i Jentoftsletta barnehage har siden høsten 2017 jobbet med Språkløyper. Dette er en nettbasert kompetanseheving fra Udir.

Høsten 2019 begynte alle pedagogene i barnehagen med felles oppfrisking av TRAS. Det vil si at vi leser og diskuterer oss gjennom fagboken til TRAS, og blir enige om hvordan vi bruker, og fyller ut TRAS.

Jentoftsletta barnehage deltar i pulje 3 med Inkluderende barnehage og skolemiljø, IBSM. Prosjektet startet høsten 2018. Hele personalgruppen deltar på nettverksmøter, leser faglitteratur og jobber med kompetanseheving.

Nyansatte lager sammen med styrer en plan for kompetanseheving i arbeidet med barns språkutvikling når de starter i Jentoftsletta barnehage.

Ansvar for kompetanseheving: styrer

Kartleggingsverktøy personalet i Jentoftsletta barnehage bruker

Vi bruker "Alle med" som kartlegging på småbarnsavdelingene våre, Rød og Blå

Vi bruker TRAS som kartleggingsverktøy på alle avdelingene. Gå gjennom skjemaet to ganger i året, og fyll ut.

Personalet vet at målet med disse observasjon i Tras og Alle med, er å legge til rette for god språkstimulering i hverdagen.

Ansvar for kartlegging på avdelingene: pedagogisk leder.

Foreldresamtaler

I Jentoftsletta barnehage har vi rutiner for oppstartssamtaler med alle foreldre.

Når vi får nye flerspråklige barn i barnehagen skal vi bruke disse skjemaene i den første samtalen. Alle skjema og rutiner ligger i mappen oppstartssamtaler på N området.

- Oppstartssamtalskjema utarbeidet av Bodø kommune som vi går gjennom med foreldrene.
- TRAS uten aldersinndeling, og går igjennom spørsmålene på det. Her er en del spørsmål om familien og hjemme språkene til barnet som vi kan bruke på den første samtalen.
- TRAS skjema med aldersinndeling.
- Alle med skjema. Vi tar skjema med på første samtale og forklarer foreldrene hva det er, og får underskrift på at vi kan fylle det ut.
- Skjema for ulike tillatelser laget av Bodø kommune
- Skjema for opplysninger, tlf, fastlege osv

Temaer som kan være aktuelle i første samtale med barn med flere språk:

- Familiens bakgrunn, Hvilket land kommer de fra?
- Hvor lenge har de bodd i Norge?
- Er barnet født i Norge? Hvis nei hvilket land er det født i og hvor gammelt var barnet da det kom til Norge?
- Hendelser av viktighet for barnet (spesielt for flyktninger)
- Har familien erfaring med norske barnehager?
- Hvilke(t) språk snakkes hjemme? Spesifiser hvilket språk snakker foreldrene sammen, hvilket språk snakker mor-barn, far-barn, barn-mor, barn-far, søsken seg imellom, med andre slektninger, med venner.
- Hvordan er barnets forståelse av morsmålet sitt? (kan barnet forstå enkle beskjeder, forstår barnet sammensatte beskjeder, bøker o.l.)
- Hvilket språk mestrer barnet best?
- Hvor gode språkferdigheter har barnet på morsmålet? (Kan det enkle ord, snakke i setninger, fortelle en historie, samtale på morsmålet)
- Hvor mye kontakt har barnet med norskspråklige utenom barnehagen?
- Deltar barnet på ulike typer fritidsaktiviteter (avhengig av alder)
- Gi informasjon om rutiner i barnehagen, og vis barn og foreldre rundt.
- Hvilke høytider feirer familien?
- Er det skikker rundt eksempelvis klær og mat som barnehagen bør vite om?
- Hvordan ønsker foreldrene å motta informasjon (muntlig, epost, papir?)
- Informer om hvilke klær/utstyr barnet trenger i barnehagen. Vis frem ved behov.
- Informer om barnehagens taushetsplikt og opplysningsplikt.
- NB! Foreldrene må oppfordres til å bruke sitt morsmål overfor barnet. Barnet velger selv hvilket språk det vil bruke.

Andre samtaler er:

- Overføring mellom avdeling og mellom barnehager
- Foreldresamtaler

Ansvar for oppstartsamtale, foreldresamtaler: pedagogisk leder

Materiell vi bruker i Jentoftsletta barnehage

I barnehagen vår har vi en rekke materiell tilgjengelig. Dette materialet skal vi gjøre oss kjent med, og bruke i vårt arbeid med både flerspråklige barn, samisk språk og språkstimulering generelt.

- Snakkepakken
- Språksprell
- Grep om begreper
- Grønne tanker glade barn
- Bildekort, nøkkelring med kort med de viktigste ord-bilder. Vi har laget klar to sett til hver avdeling som vi enkelt kan ta i bruk når vi har flerspråklige barn på vår avdeling
- Apper på ipad
- Konkreter
- Bøker - lage en egen hylle med språkbøker vi jobber med i spesialpedagogisk arbeid
- Bokglede-leseglede
- TRAS idebok

Dette er våre verktøy for språkarbeidet som vi bruker etter behov.

Ansvar: styrer og pedagogisk leder

Plan for Jentoftsletta barnehage

- Vi synliggjør mangfold i vårt pedagogiske materiell, bilder, kart og tekst på våre vegger
- Velkommenplakat på alle avdelingene-skal vi heller lage en med hei på språkene i barnehagen?
- Vi har sanger, rim, dikt på ulike språk.
- Vi har en inkluderende bokhylle, det vil si at mangfoldet vises i barnebøkene vi har fremme i barnehagen. Eksempel på dette er Albert Åberg og soldatpappaen, Makawele,
- Bruke eventyr som er utgitt på flere språk.
- Markere religiøse høytider og/ eller andre aktuelle dager i samarbeid med foreldrene.

- Markere morsmålsdagen 21. februar i barnehagen for å fremme språklig og kulturelt mangfold. Lage en plan for dagen som vi enkelt kan gjennomføre hvert år?
- Bilder i ulike sammenhenger må synliggjøre det språklige mangfoldet

Språklig mangfold vises i Jentoftsletta barnehages årsplan og årshjul. Vi markerer FN dagen i oktober (se egen plan på N området).

Tiltak i hverdagsituasjoner

Språklæring – språk læres i samvær med andre. Språk læres i naturlig kommunikasjon med andre som f.eks.

- Måltid
- Garderobe
- Frilek
- På tur
- Lekegruppe

Tiltak i tilrettelagte læringsituasjoner

- Samlingsstund – være bevisst på barnas språkforståelse i tema vi jobber med
- Språkleker - bruke materiell vi har i barnehagen, snakkepakker, språkposer, språkkista
- Bruk av litteratur, alle avdelingene har lesegrupper og egne planer for bøker og lesing
- Visualisering av ord og språk i bruk av bilder, bildebøker, digitale bilder
- Lytte-, sang-, rytme-, musikk-, danseleker

Tiltak i tilrettelagte lekesituasjoner

- Regelleker styrt av voksne er en god måte å inkludere alle barn
- Leker med vekt på fysisk utfoldelse ute og inne
- Konstruksjonsleker
- Rollelek – vi legger til rette for alle barn kan inkluderes i lek, rollelek er ofte sterkt kulturelt forankret
- Aktivitetsgrupper og lekegrupper, husk barnas initiativ og medbestemmelse

Ansvar: pedagogisk leder

Kjennetegn på god praksis i lek med fokus på språkutvikling

Barna:

- har god tid til lek
- deltar i variert lek sammen med andre
- er glade og engasjert i lek, alene og sammen med andre

Personalet:

- sørger for at vi har et inkluderende miljø hvor alle barna kan delta i lek og erfare glede i lek
- legger til rette for lek som inviterer til bruk av språket og bidrar til mer språklig aktivitet der de ser det er nødvendig
- gir barna hjelp til å kommunisere i leken
- bidrar til at barna får felles erfaringer som grunnlag for lek og legger til rette for at leketemaer utvikles
- observerer, analyserer, støtter, deltar og beriker leken på barnas premisser
- veileder barna hvis leken medfører uheldige samspillsmønstre
- hjelper barn som har behov for det å komme inn i god lek med andre barn
- sørger for at god lek kan utvikles og vedvare over tid f.eks ved å skjerme den ved behov
- organiserer rom, tid og lekemateriell for å inspirere til ulike typer lek
- er bevisst på og vurderer egen rolle og deltakelse i barnas lek
- fabulerer og leker med språk, lyd, rim og rytme, musikk og sang

Forventninger til personalet i Jentoftsletta barnehage:

Det forventes at vi skal være gode språkmodeller, og støtte for god samhandling, og godt holdningsskapende arbeid blant barn og voksne.

- Gode språkmodeller og tar initiativ til samtaler med barna
- Bruker et variert ordforråd, er bevisst på åpne spørsmål, og spørsmål der man kan svare bare ja eller nei
- Tydelig språkbruk
- Lese bøker; fortelling og høytlesing.
- Undrer seg sammen med barna og legger til rette for utforskning av skriftspråket
- Bruker rim, regler, dikt og sang og humor
- Gode samtaler der den voksne er opptatt av innholdet i samtalen, ikke retter på språket, men heller utvider barnets ytringer
- Gi støtte til samhandling som oppstår spontant

Overgang til skolen

Vi samarbeider med skolene for å gi barna en best mulig overgang. Vi har en foreldresamtale med fokus på overgang barnehage-skole.

TRAS og overføring skjema barnehage-skole sendes til skolen der barnet skal begynne. Frist for dette er 1. mai

Om barnet har spesielle behov, skal man ta kontakt med den aktuelle skolen – ansvar styrer sammen med pedagogisk leder. Kom det nye rutiner på dette Rita?

Alle barna deltar på Tigerklubb det siste året i barnehagen. Vi har fokus på at barna har et godt utviklet ordforråd, har ferdigheter i språklig bevissthet, at barnet forstår sosiale lekekoder og er selvstendig i barnehagens hverdagsaktiviteter:

- Kjenne bokstavene i navnet sitt
- Ha kjennskap til å lytte ut lyder i språket
- Kunne kle av og på seg uten hjelp
- Gå på toalettet uten hjelp
- Vente på tur
- Ta imot og utføre beskjeder
- Sitte med en «stilleaktivitet» i ca 30 minutter

Ansvar: pedagogisk leder

Faglitteratur, tips og ideer til arbeidet

Utdanningsdirektoratet - Udir

- <https://www.udir.no/>

Tema Morsmål

- <http://www.morsmal.no/no/>
- https://morsmal.no/media/bilder/Norsk/Hei-plakater/Hei-plakat_b1%C3%A5.pdf

Nafo – nasjonalt senter for flerkulturell opplæring

- <https://nafo.oslomet.no/barnehage/>

Barnebøker for Norge

- <https://barneboker.no/>

Det flerspråklige bibliotek

- <https://dfb.nb.no/>

Språkløyper

<https://sprakloyper.uis.no/barnehage/>

Jentoftsletta barnehages årsplan

<https://bodo.kommune.no/jentoftsletta-barnehage/category1546.html>

Inspirasjonshefte: Arbeid med samisk kultur og språk i barnehagen